

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ (ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ)

Γ' ΤΑΞΗ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΛ

Κείμενο 1

Είμαι Έλληνα, το καυχώμαι...

Το κείμενο (ελαφρώς διασκευασμένο) ανήκει στον Νίκο Δήμου και δημοσιεύτηκε στις 26.01.2006 στο προσωπικό του ιστολόγιο: http://www.ndimou/2006/01/blog-post_26.html

Μια χθεσινή είδηση μού θύμισε ένα θέμα που πάντα με προβληματίζει: σε έρευνα της Eurostat οι Έλληνες παραμένουν πρώτοι σε εθνική υπερηφάνεια. Το ποσοστό τους έπεσε (ήταν κάποτε στα 90%, τώρα στα 80%), αλλά παραμένει διπλάσιο από τον μέσο όρο των υπόλοιπων Ευρωπαίων.

Γιατί; Δεν έχουν οι άλλοι Ευρωπαίοι λόγους να είναι υπερήφανοι; Οι Ιταλοί, με τους αρχαίους Ρωμαίους, την Αναγέννηση, τη ζωγραφική τους και την όπερα; Οι Ισπανοί και Βρετανοί που κάποτε κυβερνούσαν την υφήλιο; (Ας αφήσουμε τον Σαίξπηρ και τον Θερβάντες). Οι Γάλλοι που με τη γλώσσα τους και τον πολιτισμό τους κυριαρχούσαν επί αιώνες σε όλη την Ευρώπη; Οι Γερμανοί με τους γίγαντες της μουσικής και της φιλοσοφίας;

«Μα οι αρχαίοι Έλληνες», θα μου πείτε, «το και το». Κι όμως, η αξία δεν κληρονομείται, ούτε μεταφέρεται. Ο γιος του νομπελίστα δεν είναι λόγω κληρονομικού δικαιώματος καλύτερος. Υπερήφανος μπορεί να είναι κάποιος μόνο για τα πράγματα που πέτυχε ο ίδιος.

Όποτε ακούω τη φράση «Μας έκανε εθνικά υπερήφανους...» (π.χ. η Εθνική ποδοσφαίρου ή το χρυσό μετάλλιο κάποιου Έλληνα ή ελληνοποιημένου αθλητή), απορώ. Ας αναλύσουμε την κοινότοπη αυτή φράση. Πίσω από τις λέξεις «εθνικά υπερήφανος» κρύβονται δύο παραδοχές: α) ότι το έθνος είναι μια διαχρονική κοινότητα αίματος, όπου όλοι είμαστε συγγενείς και συγκοινωνούντα δοχεία και β) ότι η νίκη ενός από εμάς αποδεικνύει την ανωτερότητα του συνόλου, επομένως και του καθενός, εξ ου και η ατομική υπερηφάνεια.

Αυτές οι «φυλετικές» θεωρίες για το έθνος είναι σκέτος εθνικισμός. Ιστορικά αστήρικτες, έγιναν αιτία για πολλούς πολέμους, γενοκτονίες, για το Ολοκαύτωμα. Σήμερα η επιστήμη δέχεται ότι τα έθνη είναι «φανταστικές κοινότητες» που δημιουργήθηκαν πριν από δύο με τρεις αιώνες και μάλλον έχουν ημερομηνία λήξης. Άλλωστε, στις πολυπολιτισμικές κοινωνίες μας κανένα από τα χαρακτηριστικά με τα οποία όριζαν οι παλιοί το έθνος δεν ισχύει πια: ούτε το «όμαιμον» ούτε το «ομόγλωσσον» ούτε το «ομόθρησκον». Ο Νιγηριανός τρίτης γενιάς, που αύριο μπορεί να γίνει Έλληνας ποιητής, θα

αντλεί την αξία του από τον Πίνδαρο; Το έθνος, λοιπόν, είναι μία σύμβαση ανθρώπων που αποφάσισαν να πορεύονται μαζί – ένα «καθημερινό δημοψήφισμα» όπως το ονόμασε ο Ρενάρ.

Τελικά, νομίζω ότι αυτή η εθνική υπερηφάνεια είναι αποτέλεσμα της εθνικής μας ανασφάλειας. Μια υπεραναπλήρωση, που μας κάνει ζημιά. Οδηγεί στη θεωρία του «περιούσιου» λαού, που, ακριβώς επειδή νιώθει ξεχωριστός, αισθάνεται συνεχώς ριγμένος. Συνδέεται με τον ρατσισμό και την ξενοφοβία μας (κι εκεί πρώτοι στην Eurostat). Και μας κάνει να κοιτάμε συνεχώς πίσω, αντί για μπροστά.

Κείμενο 2

Γράμμα σε έναν ξένο φίλο

Απόσπασμα (ελαφρώς διασκευασμένο) από κείμενο του Κώστα Μπαλάσκα που δημοσιεύτηκε στο περιοδικό Νέα Παιδεία, τ. 172 (02.12.2020). Ανακτήθηκε στις 24.08.2022 από τον ιστότοπο <https://neapaideia-glossa.gr/articles/129/>.

Ο δικός μας ο τόπος, φίλε, είναι φορτωμένος Ιστορία. Αυτά εσύ μπορεί να τα ξέρεις από τα βιβλία που έχεις διαβάσει, από αφηγήσεις που έχεις ακούσει, εμάς όμως μας βαραίνουν. Δεν είναι φυσιολογικό να μιλάς με λέξεις που έχουν τρεις χιλιάδες χρόνια ηλικία, να ζεις παρέα με αρχαίους φιλόσοφους και ποιητές, με ακρωτηριασμένα αγάλματα γυμνών θεών πλάι σε μισογκρεμισμένους ναούς, θέατρα, τάφους, κτερίσματα, όστρακα, σπαρμένα κόκαλα και ανελέητο φως - αυτά όλα μάς έχουν στοιχειώσει.

Ο δικός μας τόπος, φίλε, είναι το σύνορο Δύσης και Ανατολής, Ευρώπης και Ασίας, όπου ζουν δυο κόσμοι εντελώς διαφορετικοί, με άλλη αντίληψη και στάση ζωής, νοοτροπία, κουλτούρα, πολιτισμό. Κι εμείς, όντας ανάμεσά τους, μπάζουμε κι απ' τις δυο μεριές, ορθολογιστές και αεροβάτες, ρεαλιστές και παραμυθάδες, πονηροί και εύπιστοι, με το συναίσθημα να πνίγει το λογικό μας και με την παράδοση να ορίζει το παρόν και το μέλλον μας. Οδυσσέας και Καραγκιόζης οι δυο σημαδούρες μας.

Ο δικός μας τόπος, φίλε, πέρασε δύσκολες καταστάσεις. Ετοιμαζόμαστε να γιορτάσουμε τα 200 χρόνια από την έναρξη της Επανάστασής μας (1821) και έχουμε κρατική υπόσταση λιγότερη από 200 χρόνια (από το 1827 πες), ενώ ζήσαμε κοντά 400 χρόνια τουρκική κατοχή. [...] Να σημειώσω ότι και από αυτά τα σχεδόν 200 χρόνια του ελεύθερου πολιτικού βίου μας μόνο τα μισά περίπου ανήκουν στο σημερινό ελληνικό κράτος, αφού δε σχηματίστηκε όλο εξ αρχής, αλλά μεγάλωνε σταδιακά, με ενσωμάτωση των περιοχών οι οποίες το συγκροτούν σήμερα, που δεν έγινε εύκολα ούτε ανώδυνα.

Αλλά και ο ελεύθερος πολιτικός βίος στον τόπο μας ποτέ δεν έπαψε να είναι ταραγμένος. Αλυτρωτισμοί, πόλεμοι, διχασμοί, κινήματα, δικτατορίες, η μικρασιατική καταστροφή του 1922, ο πόλεμος του '40, κατοχή, αντίσταση, εμφύλιος, κυπριακό, ο ξένος παράγοντας και η εξάρτηση του κράτους μας, κακοδιοίκηση, αστυφιλία και ποικίλες μεταναστευτικές εισροές, αντίπαλα ρεύματα που υπονομεύουν το σύστημα επιδιώκοντας την ανατροπή του - σπάνια είχαμε ομαλή κοινωνικοπολιτική ζωή και πορεία. [...]

Κείμενο 3

Το ταξίδι

Οι δύο τελευταίες στροφές του ποιήματος «Το ταξίδι» που έγραψε ο Κρίτων Αθανασούλης (1916-1979) αντλήθηκαν από το βιβλίο «Κρίτων Αθανασούλης. Μια παρουσίαση από τον Γιάννη Βαρθέρι» (εκδ. Γαβριηλίδης, Αθήνα, 2000).

[...]

Όσοι δεν έχουν κρεβάτι

ξαγρυπνούν και στοχάζονται.

Όσοι δεν έχουν ψωμί

έχουν όνειρα.

Όσοι δεν έχουν όνειρα

έχουν ελπίδες.

Είναι σκληρό το κακό

που σε βρίσκει απροετοίμαστο

και δυο φορές σκληρός είναι ο θάνατος

που δε βρίσκει αντίσταση

ο ερχομός του.

Είναι καιρός πια να το πούμε

πως τούτο το ταξίδι

θα βαστάξει πολύ,

γιατί οι δρόμοι μας κλείστηκαν

από τα πάθη που προπορεύονται.

Ταξιδεύουμε και πολεμάμε,

χανόμαστε πολλοί μες στην προσπάθεια,

κι άλλοι νοσταλγούμε ένα τέλος,

γιατί σώθηκαν πια τα τρόφιμα της ψυχής

κι ο ύπνος κρεμάστηκε στα βλέφαρά μας.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1° (μονάδες 15)

α. Ποιο είναι το θέμα του Κειμένου 1 και ποια η θέση του συντάκτη του; Να απαντήσεις σε 60 περίπου λέξεις (μονάδες 10).

β. Τι εννοεί με τη φράση «Όλα αυτά μας έχουν στοιχειώσει» ο συγγραφέας στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 2; Απάντησε με συντομία βάσει των νοημάτων της παραγράφου (μονάδες 5).

Μονάδες 15

Ερώτημα 2° (μονάδες 10)

Να εντοπίσεις και να εξηγήσεις με συντομία ένα σημείο στο Κείμενο 2 στο οποίο ο συγγραφέας προσπαθεί να προσεγγίσει συναισθηματικά τον δέκτη και ένα σημείο στο οποίο απευθύνεται στη λογική του.

Μονάδες 10

Ερώτημα 3° (μονάδες 10)

Στο Κείμενο 1 ο συγγραφέας οργανώνει τον λόγο του με τρόπο που δημιουργεί την εντύπωση ότι συνομιλεί με τον αναγνώστη. Να εντοπίσεις τρεις γλωσσικές επιλογές με τις οποίες το πετυχαίνει (μονάδες 6) και να εξηγήσεις με συντομία το επικοινωνιακό αποτέλεσμα του ύφους λόγου που δημιουργεί η παραπάνω επιλογή (μονάδες 4).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις τον συμβολικό ρόλο που έχει το ταξίδι στο Κείμενο 3 αξιοποιώντας τρεις σχετικούς κειμενικούς δείκτες. Κατά πόσο θεωρείς ότι αξίζει αυτό το ταξίδι για τον άνθρωπο; Η απάντησή σου να εκτείνεται σε 150 περίπου λέξεις.

Μονάδες 15